

De satermier (*Formica exsecta* Nyl., 1846) en enkele van haar problemen (Hym. Form.)

door

J. G. BETREM

WILLIAM L. BROWN

In Mei 1953 werd door mij, zowel te Dwingelo (Dr.) als te Ommen een vrij groot aantal nesten van de satermier, *Formica exsecta* Nyl., 1846, aangetroffen. Deze nesten waren zeer opvallend, omdat zij aan de rand van een ven lagen juist op de plek, waar de droge, hoge grond begon. Vlak er naast was een soort van afslagrandje van enkele decimeters hoogte. Aan de basis hiervan was het reeds vochtig en begon het eigenlijke ven met veenmos en wollegras (fig. 1). Een nauwkeuriger onderzoek bij Dwingelo bracht het merkwaardige feit naar voren, dat de *F. exsecta*-nesten alleen aan de rand van het ven lagen; meer naar binnen, in het dennen- en eikenbos, kwamen slechts individuen van de *Formica rufa*-groep, rode bosmieren, voor. In het ven zelf werden geen satermieren gevonden, ook niet op de boven het water uitstekende bulten, waar bijv. al struiken op stonden. Tussen vele nestheuvels liepen satermieren heen en weer, waaruit bleek, dat deze heuvels tot dezelfde kolonie behoorden. De grootte van de nesten was buitengewoon verschillend.

De satermier is nog slechts van weinig vindplaatsen in Nederland bekend. Ten Zuiden van de Rijn en ten Zuiden van Heino zijn tot nu toe geen nesten gevonden. Het lijkt wel of de Zuidgrèns in de Noord-Duitse laagvlakte over Nederland loopt. Een van de redenen, dat deze mier nog zo weinig in Nederland is opgemerkt, zal wel gelegen zijn in het feit, dat zij zo sterk op de gewone rode bosmier lijkt. Ommen schijnt een voor Nederland nieuwe vindplaats te zijn. Ik trof haar daar aan bij het Kleine Ven (fig. 2) in het bos bij de stichting Jeugdkamp. In de buurt van Dwingelo is *Formica exsecta* reeds meermalen gevonden, o.a. in 1941 door WESTHOFF en DE JONG in de buurt van Lhee (STÄRCKE, 1944). Het venetje (fig. 2), waar de satermier door mij bij Dwingelo werd opgemerkt, lag ook in de richting van Lhee. Dr G. KRUSEMAN deelde mij verder mede, dat ook de heer PIET de satermier bij Dwingelo had aangetroffen, vermoedelijk bij de Davidsplassen.

Dr KRUSEMAN was zeer verwonderd, dat door mij te Ommen en Dwingelo de satermier alleen in de nabijheid van het water was gevonden, daar door hem deze mier alleen op zeer droge plaatsen ver van het water was verzameld, o.a. op de Crailoose Heide in het Gooi, waar zij ook door RECLAIRE en VERHOEFF gevonden was. In verband hiermede zijn door Dr KRUSEMAN en mij de vindplaatsen van deze mier op deze heide bezocht. Een groot complex nesten werd langs het fietspad, dat evenwijdig loopt aan de Crailoose weg bij Bussum, aangetroffen. Er liggen daar een 25-tal nesten op een oppervlakte van 120 bij 30 meter. Hieronder bevinden zich drie zeer grote en 4 bijna verlaten of reeds geheel verlaten nesten. In de laatste werd naast enkele satermieren ook nog *Formica fusca* aangetroffen. In één van de verlaten nesten werd verder *Lasius umbratus* gevonden, waarvan ook zandhopen op andere plekken tussen de nestheuvels van de satermier werden gevonden. Het gehele nestgebied is heide met verspreid akkermaalshout. Slechts één groot nest ligt aan de rand van een gesloten eikenhakhout-opstand. In